

MIQUEL SONSONA, POETA (1)

Maria-Rosa Wennberg

El dia 29 de Desembre de 1971 deixava d'existir, a Torredembarra, l'impressor Miquel Sonsona.

No cal dir, perquè tots prou que ho recordeu, com va ser sentida aquesta mort. En Miquel, per bé que no havia nascut en aquesta vila, la portava tant dintre seu, la sentia tant, en vivia tant les joies i en patia els problemes com si realment en fos fill. Es comprèn, doncs, que tota la Torre el plorés, que tothom enyorés el seu somriure amable quan us rebia a la impremta, i molts enyoréssim aquelles xerradetes que féiem petar tot sovint a la rebotiga, molts cops de temes profunds i de qüestions palpitants.

Sí, el dia 29 de Desembre de 1971 moria en Miquel Sonsona, un home bo, honrat, que no coneixia la malícia; un home afable, acollidor, que no tenia un no per a ningú; un torrenc de cap a peus per justa i lleial adquisició del dret de ciutadania.

Però és que a més —i això ja no ho sap tothom— moria també un poeta. Un poeta humil, que no havia buscat mai lloances, ni encens, ni propaganda de bombo i platerets, ni cap més publicitat, ni cap més glòria que la que es veia obligat a acceptar per les seves publicacions en pro de Torredembarra: propagames de Festa Major, la nostra emissió radiofònica, etc.

Per això, avui, nosaltres que, dintre de les activitats de la vila, venim a representar la defensa de les Lletres, volem dedicar-li aquest homenatge. Un homenatge humil, que és l'únic homenatge que ell hauria acceptat. I un homenatge ofert per torrencs —torrencs nats i torrencs d'integració, com ell mateix.

L'obra poètica d'en Miquel Sonsona no és massa extensa. Probablement només ens han arribat les poesies que ell considerava ben acabades. Les altres, simples esbossos, projectes inacabats, devien córrer una temporada pels calaixos del taulell, o per les butxaques de la seva bata d'impresor, per anar a morir més tard a la paperera. Precisament la seva darrera poesia la va trobar el seu fill a la butxaca d'aquesta bata.

De tot el recull de poesies que els seus familiars han fet, i han aplegat en un petit volum, cal fer dues distincions: les firmades amb pseudònim i les altres, les que no hauria dubtat de firmar amb el nom propi, si mai hagués pensat publicar-les.

Les poesies d'en Rodamón —el seu nom de batalla preferit— no són de la mateixa qualitat que les d'en Miquel Sonsona. Són fetes moltes vegades a cuita corrents per ser publicades per "La Voz de Torredembarra", l'emissió radiofònica que, com moltes coses que s'han de refiar de l'esforç de pocs, va naufragar. Són, doncs, aquestes, poesies fetes a cuita corrents i moltes vegades sobre un peu forçat, perquè calia parlar del pont, o dels retard de la RENFE, o dels fums de les fàbriques. Són versos en els quals l'autor no s'ha compromès com a poeta, sinó que ha intentat rimar festivament els problemes de la nostra vila. I com a tals versos, com a petites peces sense transcendència, tenen el mèrit d'una versificació fàcil, d'una ironia benèvola, i són una crònica torrenca molt digna de tenir en compte. És també la seva producció abundosa, potser pel fet d'haver-se conservat en les còpies de les emissions de "La Voz".

La veu d'en Rodamón conserva encara avui una certa actualitat quan ens diu:

Faci fred, faci calor,
plogui, nevi, faci vent
o sols hi hagi el cel rogent,
adéu corrent!
Mare de Déu, quin turment!

És el cas qui ha un contracte,
que suposo que és vigent,
que resa textualment:
"La Tal i Qual Companyia,
mitjançant el pagament
del rebut corresponent,
suministrarà corrent
totes les hores del dia."

I amb lletra més menudeta:
"I si per força major,
l'esmentada Companyia
no pot atendre el client..."
Millor: tot això que s'estalvia.

Però, i la pobreta gent,
de la indústria i el comerç
que treballa de valent
per defensar-se la vida?...

Si no tenen prou corrent
que comprin un gas "Butano"...
o pleguim l'establiment..

Que aquesta és la solució,
quan és per força major.

I vós, amic ràdioient,
esteu amb això content?
O sabeu d'un altre invent
que faciliți corrent?!!

I també és encara actual la publicada quan l'estrena del carrilet,
o del trenet com més correntment es diu, en la qual potser només trobem
passat de moda el preu de la carrera.

Hem estrenat carrilet.
És tot bufó, pintadet,
i porta una campaneta;

i la màquina de tren
és talment com de fireta,
amb una xemeneia alta...
ornada de banderetes.

Apa nois!: que la pressa no té espera;
a duret va la carrera!!

I vinga pujar-hi gent:
a veure el pont i la platja.
El cobrador va dient:
"Això és un divertiment
que no costa cap fortuna
i al client deixa content".

Per tot arreu allà on passa
el carrilet va deixant
un núvol de polseguera:
és la manca de quitrà
del pis de la carretera.
Diuen els entesos
-i això a mi ja no m'esvera-
que el quitrà ja pujarà.
-Si puja o no, ja es veurà.

És el cas que és un servei
que el trobàvem a faltar.
Amb la mandra endarrerida
i aquesta calor que fa,
qualsevol emprèn la marxa
per anar-se'n a banyar,
si un cop arribat a casa
et tens de tornar a dutxar.
I amb tanta remulladissa,
com ja podeu suposar,
entre el suor i l'aigua,
quedes com un bacallà.

Per això crec que l'estrena
s'hauria de remullar
amb un bon vi de la bota,
dolços i pollastre a part.

Si la idea trobeu bona
amb mi ja podeu comptar;
que l'anar sovint de gorra
a mi sempre m'ha agradat.

Les poesies del segon grup, les que he dit que ell hauria firmat amb el propi nom, són més escasses, però d'una qualitat molt superior. Són petits batecs del cor transformats en cançó. La cançó pura, podríem dir-ne. Unes cançons senzilles, planeres, sense complicacions, ni mots rebuscats, ni figures retortes. Naturals com el mateix paisatge, suaus com la tardor.

Tardor

La tarda s'escola,
el sol declinant:
costera i muntanyes,
i vinyes, i camps,
tot és un encant.

Les fulles despreses
dels arbres gegants,
les fulles resseques,
color de l'aram,
voleien i es posen
damunt de l'estany.

Al lluny, una esquella
segueix repicant.

De vegades la rima esdevé melangiosa, amb aquesta melangia que té la tarda quan declina, i plana el silenci. En Miquel, que passava temporades a Santes Creus, quedava colpit per la calma del monestir, la majestat de les pedres històriques, el recolliment de l'arbreda, la canço del riu. La sensibilitat del poeta captava l'hora màgica, se sentia atreta pel misteri de la terra, i la canço li pujava als llavis sense estridències, com un xiuxiueig que no gosa enlairar-se, com el mateix degotall de l'aigua que canta:

Enyorança

Quietud, solitud,
degotall de l'aigua...
Solitud, quietud,
consol, esperança.

Romaní, espígol,
viola bpscama;
Aroma de pi,
perfum de muntanya
que l'oreig subtil
envia a la plana.

Cap a la vespror,
rossinyol i alosa
de color cendrós,
esperen l'amor
al cim d'una branca.
I xiulen... i canten...

I allà a l'infinit,
cuquetes de llum,
que semblen estels,
obren les parpelles
per veure del món
les mil meravelles.

Quietud, solitud,
rierol que canta.

Solitud, quietud,
dolça recordança.

Si la sensibilitat del poeta és atreta per la natura encalmada, com no ho serà també per la innocència de les coses menudes: els ocells, els nens?

En Miquel era una ànima innocent, on no hi feien niu les passions turbulentes, ni els neguits, ni els records mortificants. Ell també era com un infant, i com un infant estimava les bestioles:

Al balcó de casa,
en gàbia daurada,
una cadenera
de brillants colors
està empresonada.

I cada matí,
quan apunta l'alba,
escolto el seu cant:
cant de llibertat
que m'arriba a l'ànima.
Ai, la cadenera!
com es desespera.

Arribat el temps
de buscar parella
com trina l'ocella;
li noto frisança
dintre del seu pit,
i els barrots de ferro
vol trencar amb el pic.
Ai, la cadenera!
t'entenc el neguit.

Oberta la porta,
emprèn la volada..
Adéu, la cardina,
tinguis bon viatge.
I que Sant Francesc,
que als ocells parlava,
et trobi un galant
que et faci feliç
en el maridatge.

Adéu, la cardina,
tinguis bon viatge.

He dit que Miquel Sonsona era com un infant; un infant gran que es delia per estar en companyia dels nens. Sabia envoltar-se de canalla i els petits l'estimaven. Després, és clar, els nens tornaven a casa seva, amb els seus pares, i el poeta sentia la dolça enyorança que deixen els petits.

Quan des de Santes Creus els recordava, la cançó brollava fàcil:

El teu molinet

Tinc un molinet
tot de colaraines,
i, al final de tot,
lligat a una canya,
un pardalet groc,
del mateix color
que un canari flauta.
Te'n recordes, Anna?...

Sempre que fa vent
de mar a muntanya,
hi encaro el molí
per si la bufada
et porta el record
de la teva estada
entre els teus amics
de Torredembarra.
Te'n recordes, Anna?...

El teu molinet
amb un ocell groc,
d'un groc viu que encanta,
el tinc ben guardat
en un reconet;
i el molí de vent,
els taps de Vichy,
les nines, la gresca,
i els contes aquells
que mai no acabaven,
te'ls guardo per tu;
per quan tornis, Anna.

Altres cops, com en un joc, o com en una comèdia de titelles, en la qual treia el nas l'entremaliat Rodamón, sorgia la rondalla.

Conte amb gestos i ganyotes

Època actual.

Dreta i esquerra, les de l'actor.

Tota semblança a algun personatge o fet ocorregut serà pura coincidència.

..... i quan tenim els cabells blancs,
altra volta som infants

Una vegada era un Rei
que tenia el nas vermell,
i tenia cent soldats
que, amb bones canyes armats,
li guardaven el castell.

I, a més, el Rei aquell,
que tenia el nas vermell,
tenia una "pota" coixa,
i una berruga al clatell.

Quan el Rei del nas vermell
ja va ser major d'edat,
tots el nobles d'aquell regne
es van reunir en Consell,
i entre tots van acordar
que aquell Rei del nas vermell
es tenia de casar
amb la bruixa del castell.

—“Valga'm Déu! Quina pensada!
però, si a mi no m'agrada?”

—“És igual, no hi ha remei:
ho ha decidit el Consell.”

—“I doncs jo, que sóc el Rei,
que no mano al meu castell?...”
(Pel que es veu, ell s'ho pensava.)

“I si almenys fos ben plantada
-el pobre Rei exclamava-;
estrafeta, desgarbada,

té els ullals de porc senglar,
i un ull a la funerala.”

I els nen d'aquella ciutat
—val a dir-ho de passada—
eren tan mal educats
que de tot en feien xala.

Quan Rei i Bruixa passaven,
de la parella es burlaven,
i els anaven al darrera,
armant la gran polseguera.

—“Mireu, nois, el nostre Rei
quin nas que té més vermell!
i la Bruixa, quins ullals!
si sembla una cuca fera...”

I, a les dotze de la nit,
la Bruixa d'aquell castell,
d'amagat del seu marit,
se'n puja a l'escombra alada,
i, barrejada amb el fum,
se'n va xemeneia amunt.

Va volant per tot arreu.
Fins i tot, si al cel mireu,
la veureu per Santes Creus.
Va vigilant tots els nens
que al llit siguin a les deu;
i els que no hi són, ben dormits,
es queden sense confits.

I aquí s'acaba la història
d'aquell Rei del nas vermell
que es va tenir de casar
amb la bruixa del castell,
per manament del Consell.

Quan en Miquel Sonsona va morir, a la fi de l'any 1971, vaig escriure uns versos a la seva memòria. Uns versos aspres, no gens fàcils, completa-

ment oposats als que ell va fer. Van quedar oblidats, dins d'una carpeta, sense que mai ningú no els hagués llegit ni escoltat.

Perquè compendien tot quan acabo de dir, i perquè va ser la memòria d'en Miquel Sonsona i l'afecte que li tenia allò que els van inspirar, m'atreveixo a cloure amb ells aquest homenatge:

Mai com tu els has fet,
els versos, —senzills, planers—
no els faré jo.
Mai el rajolí de font,
ni el cant d'ocell
no eixiran fàcils,
perquè tu ets la cançó pura.
I a mi, em turmenten records i neguits
i esperances que presuposo fallides.
I aquest continuat voler i doldre.
I aquest continuat deixar i prendre.
I una consciència viva
de l'inútil morir de cada dia.
No. Mai com tu, els versos,
no els faré jo. Mai com tu.

1. Text del parlament llegit en ocasió d'un "Homenatge a Miquel Sonsona" celebrat a Torredembarra el 3 de Juliol de 1974. En reproduir-lo, hem preferit publicar-lo sense retocs ni modificacions.